

semb toit, et mõni tõbi siin tõistwiisi müllap, kui muial, ning tõist arstimise wiisi tarwitap, ning ka sääratsid tõpe siin ilmuwa, mes muial sugugi ei ole näta. Meie nimitame ennege seda esäralikut silmaspõdemist, mes talurahwas kõrdapõdemises kutsup ning mes enamaste neide sean leütas, kel madala wesiise soomaa omma, lea waesusen ning roojusen elawa ning kelle pärast Tartust kats ajastaiga aiga noore arsti wäljasaadeti, seda haigust läbikaema ning tema pohja pärrandudma. Ka meie mererannan leütas sagede üts kärnatõbi, mes mõne pranzuse-tõbes arwawa, ent mes temaga ütte ei tule ning kohalt tõist arstimise wiisi tarwitap. Kui meil suwi wihmane om, siis sünnitap rüga palju soehambid (saksakeele Mutterkorn) ning kui neid liigpalju leiwateri saka saap ning inemise säärast leiba sööwa, siis nema nakawa krampi ning mädapaisi põdema. Et talurahwas meie maal enamaste teri sööwa ning lihha ennege suuril pühil lawwale saap, siis kuultas neid sagede tõtu tännitawat ning esäralikult neid, lea ränka tööd peawa tegema, ühtepuhku päätoiduse pärast muren omma ning liijalt wiina pruukwa. Meie pool sünnip sagedamb kui muial, et inemise ärabeitimise pärast haiges jääwa; ent loota om, et se wiga nakap kauma, kui tundmise walguis rumaluse pimmedust aigumööda ärawäärap. Mehel peas häbi olema ütelda, et tema ärabeitimise rohtu otsip, sest kes ärabeidip, sel ei ole ni palju mõdistust, et ta sedamaid aratunnep, mes üts ast om, ei ka seda õiget jumalapeljust, le tiijap, et inemine kiigin waigun Jumala hoole al saisap ning ilma Jumala tahtmiseta temale midake ei wõi sündida. Hengetõbe, mes meie maal kiigeenamaste etetulewa, omma: tahtmise nõrkus, katsitemõtlemine ning äbauust; kes seda salgap, annap seeläbi tuta, et ta est neid wigu põdep. Tõpe om siis meie sean

enamb kui palju ning meil om hädaste tubli mehi waja, lea oma nõrowuga api rühkwa, kui meie põdeme, lea meid rutu jälle terwuse manu saatwa ehk omete weidisse meie walu lergitawa.

So ammust ajast om ka siin meie maal nõuru peetu tõbitsile abi saata; ent sest ei ole meie talurahwale weel palju tulus tulnu. Sest awalik om, et se palju ei awita, kui tõbine nelikümmend ja mõnikõrd kuuskümmend wersta peap teed käüma, enne kui ta arsti manu saap, et tema teda läbikaep ning rohtu üleskirjutap, mes apteki päält peap toodama. Om se aratallitetu, siis lät tõbine jälle kodu tagasi ning wõtap oma rohtu ütten. Ent kui kawwa se rohi etelööp? Nink mes se rohi wõiw awitada, kui tõbi wast rassembas lät ehk üts tõine wiga weel manutulep, mes rohuga ütte ei sünni? Kas ta tõistkõrda jälle seda pika teed peap käüma, ning jälle ilmaajanda, ni kui edimästkõrda? Nink kui ta sel wiisil abi ei ole saanu, es ta siis ei pea nurisema ning arstile ehk aptekrile süüs pandma, mes sugugi neide süüd ei olle? Se om se süüd, et tõbitsel kodun arsti ei ole, le teda egapäiw wõiw näta ning tema eest hoolt kanda, sedamööda kuis tõbi tarwitap. Pitälisen tõben ei oleks weel ni rasse, et arst ligi ei ole; ent kui inemine äkitselt haiges jääp, oma põllu ehk maja tö man üts õnnetus talle johup ning tema seepärast elueas hädalises jääp ehk ka hauda peap minema, et mite sedamaid abi es ole leüda, se om kül üts puudus, kelle pärast inemine peap Jumalat pallema, et ta armu heidas waese talurahwa pääle. Kui mitu naist omma jo seeläbi lastewoodin aralõpnu ehk hädalises jäänu, et arst ligi es ole, kui johu, et mahasaamise man mida sündi, mes ämmal seeni ajani weel teedmata oli! Sest et maal arsti ei ole, siis tükwa mõne inemise kasupüüdmise pärast, esäralikult wana elatanu mehe